

Prof. Joseph E. Stiglitz

Ekonomide Nobel ödülü bulunan Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Roosevelt Enstitüsü'nde Baş Ekonomisttir. En son çıkan kitabı: Küreselleşme Yine Büyük Hayal Kırıklığı: Trump Döneminde Küreselleşme Karşıtlığı

Seküler durgunluk efsanesi

2008 krizinde iyileşmeden sorumlu olanlar, "seküler durgunluk" fikrini çekici buldular, çünkü hızlı ve sağlam bir iyileşmedeki başarısızlıklarını açıklayan bir terimdi. Aralık 2017 ve Ocak 2018'de açıklanan mali teşvik paketleri bir on yıl önce çok daha etkili olurdu. Yani zayıf iyileşme seküler durgunluk efsanesinden kaynaklanmıyordu, yetersiz hükümet politikalarından kaynaklanıyordu.

2008 finansal krizinin ardından bazı ekonomistler ABD'nin ve muhtemelen küresel ekonominin, ilk kez Büyük Buhran sonrasında düşünülmüş olan "seküler durgunluk" çektiğini iddia etti. Ekonomiler her zaman krizlerden sonra iyileşmişti. Fakat Büyük Buhran hiç öngörülmedik bir süre devam etti. Birçok kişi ekonominin 2. Dünya Savaşı'ndaki hükümet harcamalarıyla iyileştigiğine inanırken, birçok insan da savaşın sona ermesiyle ekonominin tekrar durgunlaşacağından korktu.

Birşeyler olmuştu ve düşük veya sıfır faiz oranlarıyla bile ekonominin cansız bir şekilde devam edeceğine inanılmıştı. Şimdi iyice anlaşıl原因 nedenlerden dolayı bu karamsar tahminlerin şükür ki yanlış olduğu ortaya çıktı.

2008 krizinde iyileşmeden sorumlu olanlar (kriz öncesi günlerdeki denetimsizliğin suçluluğuna katlanan bireyler, Başkan Obama'nın tamir etmeye geldiği dönemde yardım edenler) seküler durgunluk fikrini çekici buldular, çünkü hızlı ve sağlam bir iyileşmedeki başarısızlıklarını açıklayan bir terimdi.

Ekonomi cılız bir şekilde devam ettikçe bu fikir tekrar can buldu. "Bizi suçlamayın" dedi fikrin sahipleri, "Biz elimizden geleni yapıyoruz"...

Obama, hayati bir hata yaptı

Geçen yıl boyunca olanlar zaten hiç akla yatkın olmayan bu fikrin yalanını ortaya çıkardı. Kötü tasarlanmış bir azalan oranlı vergi yasası ve iki partili harcamalardaki artışa bağlı olarak, ABD cari açığı ani bir şekilde GSYH'nin yüzde 3'ünden yüzde 6'ya yükseldi; büyümeyi yüzde 4'lere yükseltti ve işsizliği 18 yılın en düşük düzeyine indirdi.

Bu önlemler eksik planlanmış olabilir, ama yeterli mali destek olmadan da ve faiz oranları sıfırın üzerinde olsa bile tam istihdama ulaşılabilceğini gösteriyorlar.

Obama hükümeti 2009'da daha geniş, daha uzun ve daha iyi yapılandırılmış ve daha esnek bir mali teşvik programı uygulamakla hayati bir hata yaptı. Eğer öyle yapmamış olsaydı ekonomi-

Kimse ABD'nin başına Donald Trump kadar kötüsünün gelebileceğini öngöremezdi. Irkçı, kadın düşmanı, hukukun üstünlüğünü hem yurt içinde hem yurt dışında yok etmeye kararlı, ABD'nin gerçeği söyleyen ve değerlendiren medya da dahil tüm kurumlarını itibarsızlaştıran biri...

deki iyileşme daha güçlü olurdu ve seküler duraklamadan da bahsedilmezdi. Bahsedildiği için de gelir dağılımının en üstündeki yüzde 1'lik kesim sözüm ona iyileşmenin ilk üç yılında gelirlerinde büyüme kaydettiler.

Bazılarımız ekonomideki düşüşün daha derin ve uzun olabileceği konusunda uyardı ve Obama'nın önerdiğinden farklı olarak daha güçlü birşey yapılması gerektiğini savundu. Ekonominin daha çok yakın bir zamanda hafif bir "engele takıldığı" düşüncesi ve küçük bir tökezlemeden de hızla iyileşileceği inancı sanırım en büyük engeldi.

Ama ekonominin sancuları konan teşhisdekine göre çok daha derindi. Finansal krizin yansımaları çok daha ciddi oldu ve gelir ile servetin gelir piramidinin üstüne doğru ciddi ölçüde yeniden dağıtılması toplam talebi zayıflattı. Ekonomi imalattan hizmetlere bir geçiş deneyimliyordu ve piyasa ekonomileri bu tür geçişleri kendi başlarına çok da iyi yönetemezler.

Finansal sisteme reform getirilmeliydi

Bankaları kurtarma planından daha fazlası yapılması gerekiyordu. ABD finansal sistemine temel bir reform getirilmeliydi. 2010 Dodd-Frank yasası, bankaların geri kalan bizlere zarar vermesini engellemek konusunda bu anlamda önemli bir yol katetti fakat yeterli olmadı. Bankaların gerçekte yapması gerekenlere, örneğin KOBİ'lere kredi sağlamak gibi konulara odaklanmasını sağlamak konusunda çok birşey yapamadı.

Daha fazla hükümet harcaması gerekiyordu. Tabii işçilerin pazarlık gücünü zayıflatan, pazar gücünün büyük şirketlerde yığılması, kurumsal ve finansal istismarlar gibi konularla mücadelede daha etkin, gelirin yeniden dağıtımı ve ön dağıtım programları da gerekiyordu.

Benzer şekilde aktif işgücü piyasası ve sanayi politikaları sanayisizleşmenin sonuçlarından dolayı acı çekmekte olanlara yardım edebilirdi.

Bunların hiçbiri olmadı, politika yapıcılar fakir hane halklarının evlerini kaybetmesini engellemek konusunda bile birşey yapamadı. Ekonomik başarısızlıkların siyasi sonuçları tahmin edilebilir ve öngörülebilir durumdaydı. Bu dönemde çok kötü davranılmış olanların bir demagojiciye

dönmeleri riski olduğu çok net görünüyordu.

Ama kimse ABD'nin başına Donald Trump kadar kötüsünün gelebileceğini öngöremezdi. Irkçı, kadın düşmanı, hukukun üstünlüğünü hem yurt içinde hem yurt dışında yok etmeye kararlı, ABD'nin gerçeği söyleyen ve değerlendiren medya da dahil tüm kurumlarını itibarsızlaştıran biri...

Trump'ın kesintileri hayra alamet değil

Aralık 2017 ve Ocak 2018'de açıklanan mali teşvik paketleri (ekonominin aslında o anda çok da ihtiyacı yoktu) bir on yıl önce çok daha etkili olurdu. Yani zayıf iyileşme "seküler durgunluk" efsanesinden kaynaklanmıyordu, yetersiz hükümet politikalarından kaynaklanıyordu.

Burada çok merkezi bir soru ortaya çıkıyor: Büyüme rakamları gelecek yıllarda geçmişteki kadar güçlü gelecek mi? Tabii bu teknolojik değişimin hızına da bağlı. Araştırma ve geliştirmeye, özellikle de temel araştırmalara yapılan yatırımlar önemli bir bileşen, ciddi gelişmeler olsa da... Trump'ın bu alanlarda önerdiği kesintiler hayra alamet değil.

Fakat buna rağmen birçok belirsizlik var. Kişi başı gelir son 50 yılda yüzde 2'den yüzde 3'e sık sık değişti ve 2. Dünya Savaşı sonrası yüzde 0.7'lere kadar geriledi. Belki de giderek artan bir büyüme fetişi vardı. Özellikle de çevresel maliyetlerini ve bu büyümenin vatandaşların büyük bir çoğunluğuna fayda sağlamak konusundaki başarısızlığını düşündüğümüzde.

2008 krizini derinlemesine düşüneceksek, çıkarımız gereken çok ders var. Bunlardan en önemlisi de zorluğun ekonomik değil siyasi olduğu ve olmaya devam ettiği. Ekonomimizin doğası gereği tam istihdam ve refahın paylaşılarak yönetilmesinin önünde hiçbir engel yok. Seküler durgunluk hatalı ekonomik politikalar için bir bahaneydi sadece. Siyasetimizi belirleyen bencillik ve miyopluk, özellikle de ABD'de Trump ve onun işini kolaylaştıran Cumhuriyetçiler arasında alt edilmezse ve edilmedikçe, azınlık yerine çoğunluğa hizmet eden bir ekonomi imkansız bir hayal olmaya devam edecek. GSYH büyüse bile vatandaşların büyük bir çoğunluğunun geliri duraksayacak.